

Л. С. С.
494

D-057-50971

Лука Ћеловић
БЕОГРАД

Luka Celović
BEOGRAD

НИВ. БИБЛИОТЕКА
И Б. 45498

ВОЄВАНЪ СРЬСКО

ПОДЪ

КАРАЂОРЂЕМЪ.

У НОВОМЕ САДУ,
Издава књиџара Драгутина Хинца,
1862.

BEograd
M. P. N. 171148

Лука Целовић
БЕОГРАД
BEograd
Лука Целовић
БЕОГРАД

10

ПОСВЕЋЕНО

ЧЕСТИТОМЪ СРБИНУ И РЕДКОМЪ РОДОЛЮБУ

ПЕТРУ ЧАРНОЄВИЊУ

племенити одъ М а ч а.

ЛУКА БЕЛОВИЋ
БЕОГРАД

LUKA BELOVIC
BELGRADE

ВОЄВАНЬ СРБСКО

подъ

КАРАЋОРЋЕМЪ.

Црный Борѣ славни но несретни вождъ србскій, почео е войно освобођенъ рода свога год. 1803.

Силу ватре имао е у деснице, но силу совѣта нѣ имао у глави. Вештъ, храбаръ, на бойшту было е и остао е првый рода юнакъ; лишенъ дублѣгъ проицателства, рецимо оне велике у политики добродѣтели — лукавства, — нѣ было велики владаръ у граду, што му е крепка десница дала, нѣ слаба сачувала глава.

Я ѣу нѣгова дѣла юначка на боишту уважити, безъ да ме крвь еднородна къ повишеню заслуге узбуди; я ѣу оскудице и погрешке нѣгове, онако искренно, изъ срдца мога испустити, као што чиста ова капля изъ пера тече, безъ да ме и духъ партае одъ истине удали. Истина, света ова речъ сви вѣкова, буди мени задатакъ овогъ часа; клевету оставлямъ другимъ. Богатъ е у тымъ родъ нашъ.

Црный Борђе, славанъ в имао у светомъ дѣлу почетакъ. Онъ в за кратко време Турке изъ све землѣ истребіо, и гдикое градове задобіо и позатварао. Крволоци србскій — везири и даив искали су одъ нѣга мира, предлагали су му найкраснія условія, за срећу и рода свободу. Но Борђе в за пуни десетъ година, непрестано подъ оружіемъ остао, непремѣнъ, неумолимъ, неуголимъ.

При првомъ почетку войне, Срби лишени свакогъ средства за воѣенъ рата, прву су помоћ изъ сосѣдне државе, у којој неколико милліона Срба живе изгледали, и получили. Но по ондашњи обстоятелстви судили су да другому никому себе немогу искреніе и благонадеждніе повѣриги, кромѣ единоплеменной и единовѣрной Руссіи. Тако су прости люди судили, а и учена браћа нѣина, увѣравала су ій да в у свези „единоплеменне и единовѣрне Руссіе“ сва нѣова срећа, сва безопасност. И тако крѣпко заключе нѣ држати се и помоћи одъ нѣ молити. *)

Тога ради пошлю депутате у Петроградъ. Докъ су ови тамо бавили се, султанъ в шиляо Србима понуде да се примире, да войну прекрате „коіомъ су довольно нѣгове непослушнике казнили,“ и обећа имъ сва права и уживанъ свободе подарити.

Срби су на то у времену тражили добитка, султану су преко посланика явили, „да неће про-

*) Сербіе пакипер. стр. 16.

тивъ нѣгове волѣ поступати, а међу тимъ су чекали одговора одъ свои депутата изъ Руссiе.

Депутати су имъ одговоръ изъ Руссiе донели, да ће скоро ратъ са Турцима бити и Србима свака помоћ дати се; да се Срби султану неповѣраваю, а да ће Руссiя помоћу оружiя своего будућностъ нѣгове среће и независимости на вѣчно одъ Турака обезбѣдити; къ тому да ће имъ и еднога своего чиновника послати коєга руководству и наставленiямъ могу себе повѣровати. *)

Год. 1807. Русси заиста завладаю Бесарабиомъ, у Молдавию и Влашку пређу; генералъ Исаиевъ поспѣши съ частiю своего воинства Србима кое в Миленко предводіо у помоћ, и на Шибитку са србске стране видинскогъ везира са свои 20,000 войника до ноге побіе.

Међу тимъ в и агентъ Русiиско императорски, дѣйствителни ст. совѣтникъ Родофиникинъ у Сербію дошао, и съ неописаномъ радосћу примлѣнъ быо. Кликъ в хоріо се свуда „да здравствуе нашъ всемилостивѣйшіи заштититель Христiанскіи великій царъ Александеръ! да здравствуе Родофиникинъ нашъ премилый гост.“ **)

Искренности и простоте главна в черта пришелца милогъ обзрѣнымъ чинити, на оно што му избѣгавати, и чега му држати се валя. Тако и Срби

*) Сербіе пакипер. сту. 18. и 19.

**) Сербіе пакипар. стр. 20.

съ отворенымъ прсима полетили су предъ Родофиникина съ навѣштаима, да се чува митрополита сръбскогъ Леонтія, као уводе турске. Свѣта су тамо приносили, одкуда би сами засѣнути имали.

Међу тимъ е митрополитъ Леонтіе у непоколебимомъ споразумѣнію са Родофиникиномъ остао, и обноћъ къ нѣму крозъ тайна нека мала врата одходію, *) Срби су тай великій и тесный союзъ ходатайства приписивали некимъ Грцыма. Београдскимъ трговцима, кои су одъ Родофиникина особито возлюблѣни, имали су прилику и свога архипастира у лоно великогъ овогъ државника препоручити (?) Гркъ; Грка; Грку; цело склоненіе. Срби мыслили су, да кадъ би агентъ природни Руссъ био, неби нико смео ни напоменути што противу нѣи.

Срби су тако имали петъ послова у еданпутъ; съ Турцима бити се, одъ Русса надати се, одъ Леонтія митрополита зазирати, Родофиникину све веровати, одъ оногъ као отмегника и опадателя очи отвраћати, овомъ и срдцеи душу предавати; и само кадъ што изъ дубльине срдца уздисати, и жалити, што и онъ одъ уводе преваренъ, и сва велика држава на сѣверу у зесѣнъ истине приведена бити може. Блажени,... кои су мыслили пропасти, ако бы ил у едной точки за длаку попустили,... среѣни, кои бы у свима и изъ основа и конечно одступили.

*) Сербіе пакип. стр. 22.

У целомъ овомъ сплету обстоятелства, она која све надвишава, и као цвѣтъ чувствованія србски, сврхъ целогъ Србства узвила се, она особита, да кажемъ свештена преданность Срба, Руссима, заслужуе по на особъ уважена бити. Кипиле су чувствама прси, и разумъ ніе могао толико носити, колико е изъ срдца извирало. Они су едне депутате шияли у главни воєны постој кѣ фелд-маршалу Прозоровскому, друге у Петроградъ самоме цару Александру, и то све зато, да имъ срдца свои жертву принесу, Руссе о своіой безграничной преданости увѣре и одъ нѣи милости братске удостоє се. У сред ярости рата; шуме су пропевале на славу цара Александра, на ново лето год. 1808. стихови су осванули, едни Родофиникину, други цару. Словомъ да рекнемъ, запалила су се срдца србска, и Србія би као тамянь на олтару божества сгорела за славу полубога свога, за славу оне по-сестрине, која се зове „Руссъ свята я“.

Князь Прозоровскій послане кѣ себи депутате хладно пріими; депутате за цара одређене далъ и непусти, но изъ Яша, 8. марта год. 1808. бр. 326. овако верховномъ вожду и совѣту одговори: „Что ходатайствомъ и попечителностію его и Серби включени у примиріє съ Портою, до окончательнаго заключенія мира между Россійскою имперією и Портою Отоманскою, при коемъ всемилостивѣйшіи Государь неоставитъ Сербовъ безъ особенаго своего

вниманія и попеченія, ко обезпеченію будущаго ихъ жребія его Сербіи должны оставить ся спокойными, а вовсѣхъ дѣлахъ до благосостоянія, и до нуждъ народа Сербскаго касающихся съ Родофиникиномъ совѣшаться, и его совѣтамъ слѣдовать, и что онъ не ветрѣчаетъ надобности въ посылкѣ депутатовъ къ лицу Государя Императора.“ *)

Срби на то само су се разжалили и устрашили, но у члену вѣре остали су и спеть непоколебими. Отъ два посланика къ князу Позоревскомъ еданъ е имао у главномъ квартиру при истоме заостати, а другій съ овимъ е речма у совѣту говоренымъ свой повратакъ увѣнчао: „Я самъ оный, кои самъ іоште у Смедереву, када смо совѣтъ правительства установили мое мнѣніе явіо, да ако мы Руссіе не будемо се крѣпко држати, и ню за помощницу нашу молити, мы ни съ кимъ другимъ неможемо нашего дома добаръ основъ поставити, и себе обезопасити. Овые рѣчій вы сви можете опоменути се што самъ говоріо и до сада ихъ крепко се держао. Но отровни митрополитъ нашъ Леонтіе, преко свію труда и усердія нашего къ Руссіи онъ е самъ преодолѣо, и успѣо настроить браћу нашу Руссе о нама двојко мислити и насъ не любити, чрезъ Родофиникина; и овый ланаць изъ Сербіе — изъ митрополитове гадне душе чрезъ Родофиникиново слабо сердце — до Петрограда пруж-

*) Сербіе пакипор. стр. 25. 26.

жіо се є, и може бити да є корень свой пустіо и у царєво сердце. Ніє могуће за сада пресећи га, него да се старамо за будућность народнѣгъ блага, зашто кад є нашъ врагъ митрополитъ Леонтіє успѣо Родофінікина имати на свою руку, а агенту царєву и главнокомандующїи мораю вѣровати, — нѣму саму више него сѣіємъ нама... то за насъ добра не може быти.“

Тако Срби држали су Руссію за єдну машину, кое є главно вретено Родофінікинъ, а окретаюћа рука Леонтіє, коя како покрене вретено, таки сви точкови да иду и шкрипе. „Блажени невидѣвши и вѣровавши.“

Ожалосѣени Срби старали су се горестъ свога посланика, кои съ лица места долази, и привѣст-вує ублажити, трудили су се у сугублѣнимъ усердіємъ добродѣтелно Родофінікина сердце себи привлачити, желили су га онако доброгъ, любезногъ, и усердногъ и далѣ видити какавъ є у почетку њима показао се: желили су га изъ лестни нѣдара митрополита Леонтіа изтргнути и у своя искренна наручія пригрлити, да се обнови, укрѣпи, овѣковѣчи, усердіє, єдинось и народа крѣпость.

Текъ што имъ є свѣжати почела боля надежда, црный облакъ савъ имъ изгледъ прекрыли. Неудобный облакъ тай, быо є Недоба коллежескій совѣтникъ. Овай ніє избивао отъ митрополита Леонтіа, и явно показываше се негодователь србскога

обращенія, и сръбскога порядка, сръбске любви и усердія. *) Родофиникинъ пресече договоре свое са сръбскими старешинама.

Ово е угрожаваюће за Србе положеніе, особито кадъ на умъ приведемо да иста блажена троица ніе застала нити е могла застати на точки отцепной отъ старешина Сръбски. Непокоренніе млађи старешина своима, раздоръ међу самимъ старіима, имено Миленкомъ и Петромъ Добринцемъ есу слѣдства была. Она су у исторіи добро позната; извори пакъ нѣови самимъ виновницама, и сви виновника судцу врховномъ Богу. Мы остали у догадиваню можемо се губити, осмѣлили смо се горепоменутой троици зато обтужити. Но то е текъ само тужба, а не осуда.

Одушевленіе озловеђено, често у најжесће непријателство прелази. Но Срби, при свемъ злоупотребленію нѣове доброте знали су на средньої точки остати, точки безбѣдствія, и задоволявали су се съ еднимъ позоромъ на себе и посмотреніемъ, и примѣромъ сви обстоятелства. Чудно е да се нису за обманомъ турскомъ повели, и лепа обѣщаня турска да ии нису тай паръ смамила са граде, на којой ии е духъ православія и онда іоштъ одржавао, кадъ имъ е огорченіе срдца изнурило, огорченіе тымъ веће што е отъ свога и свои проистекло.

*) Сърбіе пакип. 28.

Єсть у томъ положенію стварій приспѣли су наново отъ порте посланицы, „кои су Србе позивали да отступе отъ союза Русскогъ, обећаваюћи, да ће имъ порта сва права по нѣовой жельи дати.“ Но грудь сръбска остала є ласки османской и томъ приликомъ неприступна. Отправлѣни су посланицы съ отговоромъ: „да Срби отъ Руссіе неће никадъ отступити.“

Єдину су мѣру обозрѣнія Срби извршити хотѣли, томъ приликомъ, не противу вѣре Русске, о коіой се нису сумняти умели, но противъ сплетка, отъ кои су и свою преданость и русско чистосердіе оградити желили, да бы тако при чистоти обстоятелства сръдца яснѣе се видила, свако неспоразумѣніе, сумня, исчезла.

„Узъ посланике порте мало часъ именоване дошли су были неке владике и друга духовна лица све сами Грцы и то найвише изъ Цариграда. Ови застану у Београду, съ єдне стране примали су тайна писма изъ Цариграда, съ друге стране били су у непресѣчнымъ сношеніама са митрополитомъ Леонтіемъ и Недобомъ. Духъ нѣовогъ дѣйствія появіо се є у шаптаню по углови противъ сръбскогъ правителства. Правителство за то заключи да сва та „празношетаюћа лица и самога митрополита Леонтіа уведу у єдну лађу, и пошлю низъ дунавъ за границу на провидѣніе судбе.“ Истый поступакъ и Родофинікину яве.

У Србији ніе тада іоштъ духъ народности развио се. Све е духъ православія у нѣму производіо — што често, што праведно, што доброхвално. Србинъ е гинуо за веру; безгранична любовь къ вери святой водила ій е безмѣрномъ почитанію церкви служителя, у којима су воплоћене чуваре олтара и среће угледали. Сва та любовь, све то почитаніе, ако е водила изъ давна озловећено стадо къ терпѣнію, ніе могла водити државу къ пропасти. Зато кадъ е крайность, раздерала срдца, кадъ е правовѣрна душа обнажила се и све почитаніе сгубила, и митрополита, на полѣ изъ землѣ, у незнане гонила, требало е овај отзивъ изъ утробе србскогъ тѣла уважити. Кој никадъ човечанъ, никадъ праведанъ не уме бити, у овакој прилики учио би се деликатнымъ постати.

„Родофиникинъ се страшно на то ополчи, особито за митрополита Леонтіа, отъ стране цара Александра протестира, да подъ царскимъ покровомъ онъ у Србији мора заостати.“

„Срби уваже царевъ покровъ сверху измѣнника Леонтіа, но остале све оправае за границу. Међу овима владика Кралѣвичъ, добивши у Родофиникина трошка, отиде у Далмацію и кодъ Француза послужи се да буде у Далмаціи владика. Познанъ е свимъ православнимъ. Тако е год. 1808. истекла. Бездѣйствіе, препирке, черте су тога времена.

Ево године 1809. на врати. Посланикъ сръбски кодъ княза Прозоревскога заоставши явля правителству сръбскомъ одма съ нове године, да ће примиріе међу портомъ и Руссіомъ за кратко престати, и нова война слѣдовати. Съ пролећа Родофиникинъ лично у совѣтъ сръбскій дође и прочита писмо главнокомандуюћегъ; „да већ нѣгове русске войске преко Дунава прелазе у Булгарію, еданъ корпусъ изъ мале Влашке къ Видину да ће доћи Србима у помоћ, него да Срби ударе на све стране што скоріе, Родофиникинъ писмо то прочита, смота и у цепъ стави.“

Сложно Срби скоче на ноге, и съ три стране навале на Турке: пођу на Нишъ, на Босну и на Албанію. У Албаніи є Црный Борђе лицемъ предводіо. Новый Пазаръ и Сѣницу освоіо, и овде сѣничкогъ пашу до ноге побіо и прогнао. Обколи Приеполъ на рѣцы Лиму, и войске сръбске дођу до Васоевића, гди се већ са Брђанима и Црногорцима соедине.

Овай успѣхъ остао є безплоданъ, ербо у отсудителномъ томъ часу храбри сръбски вождъ принуђенъ є быо изъ Албаніе къ Делиграду и Каменицы кодъ Ниша спѣшити, почемъ не само обѣћанный Русскій корпусъ не само ніе дошао Србима у помоћ кодъ Ниша, него и она главна Русска войска нигди ніе Дунаво прешла, и тако є сва турска сила отъ Црногъ мора по Болгаріи противъ

Русса разастрта амо нагла; ово е србски депутирацъ у главномъ квартиру стануюћи своима поздно явіо, ови су већъ съ Турцима свуда у бой пустили се били. Томъ присилію притекла су и несогласія међу србскимъ старешинама. На гласъ овај Црни Борђе безъ душе е хитао овима у помоћъ, но пре него што е онъ тамо стигао, Турци ударе на обкопе кодъ Каменице, Србе разбію, — и ови изгубивши 3000 войника, къ Морави рѣки повуку се, гди се са Црнимъ Борђемъ састану и преко рѣке ставе противу непріятеља.

Црни Борђе описао е опасно и нечаяно положеніе свое како Родофинікину, тако и князу Прозоровскомъ, молећи га да баръ учини диверзию на ону турску силу, коя е пре противъ Русса была, а садъ сва се на Србе стекла. Князь Прозоровски умре; главнокомандуюћи мѣняли су се еданъ за другимъ, и тако Срби оставлѣни су себи самомъ цело су пролеће и лето отпоръ турской сили давали. Ако и нещастни, но славни.

Место очекиване съ дана на данъ помоћи, „Родофинікинъ, Недоба и Леснтіе у августу месецу са іоштъ неки свои приврженици у Земунъ пребегну.“ Чуданъ е начинъ, кои е употребіо Недоба у томъ бѣгству. Онъ позове неке жителъ београдске съ фамиліама да дођу у вечеръ съ њима у шетню. Тако проводили су време до полноћи, докъ најпосле позове іи да се и по води прођу. Кадъ

буду на половини Дунава, заповеди Недоба кормителю да вози къ Нѣмачкой страни. Кадъ су се превезли, почне Недоба Србе ублажавати овимъ речма: „Вы сте съ нама на мою речъ дошли, ваше куће пуне иманя остале су и ништа са собомъ ніесте могли узети; будући ніе было могуће явити вамъ на оной страни да Србія овога пута мора пропасти — и Турци ће у Београдъ до два дана доћи. Него немойте се зато смущавати, вама ће нашъ царъ све ваше иманѣ и штету платити.“

Колико се е упропастио нашъ блажени Доситія Обрадовичъ, и честный архимандритъ Філіповичъ, кои су оба у едномъ дому са Родофиничиномъ жили, кадъ су са зоромъ кућу праздну нашли. Ныма Родофиничинъ ніе ту велику тайну саобштио.

Ако нећемо дозволити, да е тымъ бѣгствомъ траженъ само крайный раздоръ међу старешинама и Србима, и паденіе духова, — узрока другога той шетњи, кою су све милине, до едне честности — пратиле нећемо наћи: „Србо Турцы су истина били Мораву прешли около Бупріе къ Ягосциноу но опетъ су 30 конянички часова одъ Београда были далеко. Везыръ е съ войскомъ текъ на петку дошао гдѣ улази Морава у Дунавъ, 5 часова одъ Смедерева. А Мораву оной страни къ Смедереву нигдѣ турска войска ніе прешла.“ Срби су ту стаяли и отпоръ давали.

У овомъ отсудителномъ часу, кадъ сила по-

кровителя Србе. оставила, ние духъ храбрости и разума Црногъ Борѣа оставіо. Онъ како за то бѣгство чуе, сместа дође у Београдъ. Жителъ кои су Дунаву нагли бѣжати охрабри, и кућама своима поврати. И по други околни места ходіо е даню ноћу, утишаваюћи народъ, храбрећи свуда войнике, да кадъ су цело пролеће и лето Турке отражавали, кишовите всени немаю се бояти. Смири се тако усколебанъ народъ, войници нову зодобию силу.

И Руссима врховный вождъ опише цело то позоріе, и явивши имъ да е и народъ при свемъ остао у миру и слоги, онъ пакъ у доброй надежди позове ѿ: „да ако су браћа наша Русси прави Христіјани, Срби іоштъ у животу стою, да Русси пређу за Дунавъ у Турску страну, и Србима мало олагшаю. *)

„Князь Багратіонъ отпрати у есенъ войску за Дунавъ у Булгарію, и Турцы кои су чакъ отъ Рушчука и Шумне на Србе дошли съ великимъ везиромъ мораше натрагъ се вратити да бране онај край. И тако год. 1809. спасоше се Срби.“

Родофінікинъ е са своіомъ дружиномъ преко Аустріе у Влашку отишао къ князу Багратіону. Каква е онъ обясненія о свему давао, ніе предметъ повѣстнице, остао е предметъ тайногъ са-

*) Срб. пак. п. п. стр. 46.

обраштеня. Позоріяма, коя преко гатке прелазе не пристои листове истине засипати. Ключъ некій за све дае намъ єдина истина, коя є изъ Влашке до у Србію продисала. Истина є, да су отбѣгши у Влашку писма у Србію шияли, „да Русси неће Србима помагати докле ови не смету вожда и правителствујући сенатъ, но да Срби пошлю другу депутацію коя ће се съ митрополітомъ Леонтіемъ сѣдинити, и ова депутація да донесе подписе одъ сви старешина србскій, како народъ моли княза Багратіона за владику Леонтія и за Родофінікина, да ихъ пошалъ обратно у Србію, коя неможе се никому другому поверовати кромъ нѣима двоицы. *)

Овде бы народъ у повратакъ нѣювъ само соизволети, не пакъ зато молити имао. Но нити є єдно нити друго и коимъ начиномъ отъ народа проистекло.

Год. пакъ 1810. кадъ є князь Багратіонъ противъ Турака дѣйствовати науміо ово є 18. феб. бр. 164. изъ Кралѣва; србски писао вожду, и совѣту, и сербскому митрополіту (!?) „да ће се са Србима у єданъ корпусъ нѣгове войске соединити, за дѣйствовати противу Турака, да онъ Родофінікина кои є пређе међу Србима быо, пошлѣ са свомъ нѣговомъ свитомъ обратно, за преподаванъ добрыє совѣщанія и нуждныя средства како

*) Серб. п. п. стр. 43—44.

правителствующому совѣту, тако и народу Сербскому, и да бы Сэрби сви къ нѣму имали довѣрїе и нѣга любили; да е по причини стеченїя нѣкіе обстоятелства а може бити по опредѣленїю незнаны судьбина народъ сэрбски претерпео прошлога года отъ непрїателя пораженїе, коега ни предвидити, ни у самому почетку нѣговому отвратити не было могуће, за узрокъ дального разстоянїя и препятствїя по коима веѣь не было могуће учинѣногъ плана воеваня промѣнити. *)

Сэрбско правителство отговорило в Багратїону, „да браћу Руссе моле и охотно желе у помоћи имати и заедно противъ непрїателя воевати; а митрополїта Леонтїя, Родофинїкина, Недобу и никога отъ чиновника у нѣовой свити да не могу прїимити; и после толики доказателства за бѣгунце, коима се на жалость слабо вѣруе, ако би они дошли съ войскомъ и насилно, у таковомъ случаю, быће Сэрби принуждени себе военомъ рукомъ защищавати отъ свои непрїателя и издайника митрополїта.“ *)

По краткомъ времену Багратїона мѣсто замѣни графъ Каменскїй генералъ инфантеріе, и едва се у полъ лета воено дѣйствїе започне. Графъ Цукатовъ съ корпусомъ войске приступи изъ мале

*) Сэрб. п. п. стр. 45—46.

*) Сэрб. п. п. стр. 48—49.

Влашке сръбской границы, сръбска пакъ войска, коя е стояла на овой страни Дунава нападне на брзу Паланку и друге шанчезе, Турке са свимъ прогна, и тако саобщеніе отворе рускомъ корпусу, кои савъ до 7 тисућа, са Србима седини се и обсади Неготинъ градъ, и Прахово шанацъ. Тада графъ Цукатовъ позове Црногъ Борѣа на личный састанакъ.

Съ великомъ радосћу отиђе вождъ сръбски на тай састанакъ, и графъ Цукатовъ прво му предложи да прими митрополита Леонтія и Недобу, кои ће се постарати да заслужи любовь Срба.

Црный Борѣе на чисто е графу у своіой искренности отговоріо, да ће свою браћу Србе примити, за остале умоли графа да га поштеди. Цукатовъ прими молбу вожда сръбскогъ, и обећа се учинити графу Каменскомъ представленіе противъ Леонтія и Недобе, кои су при истомъ корпусу находили се и о свему дѣлу извештени были.

Кара-Борѣе врати се къ своимъ узъ Тимокъ съ неколико стотина коняника, и ту на два места Турке по шанчевима истреби, и къ войски сръбской у Буприю доспе. За нѣмъ е ступао графъ Оруркъ, и на юришъ освой укрепленіе Банѣ, кою отме и сръбскому гарнизону преда.

Кадъ е графъ Оруркъ по наставленію свомъ натрагъ поћи намѣравао отъ Банѣ, къ Неготину, ударе отъ стране Босне, Албаніе и Ниша на Србе

Турцы, и Нишки везиръ са 20 тысуѣа войника на Крушевацъ доѣ. Црный Борѣе заште помоѣи отъ Цукатова, а и графа Орурка замоли да се невраѣа Неготину, но да ступи на Варваринъ къ Крушевцу.

Храбрый полководацъ Оруркъ не послуша свою инструкцію, но нужду србску, и доѣе на Варваринъ, гди е съ великомъ утѣхомъ нашао свакогъ Србина као свогъ Русса: едномъ душомъ дисали су, и охотно све уредбе нѣгове извршивали су. Графъ Оруркъ са 4000 Срба и 1000 Русса честимъ биткама надбѣе везира, и овай побегне у Нишъ.

Графъ Оруркъ добые меѣу тимъ отъ Цукатова укрепленіе и налогъ да меѣу Србима остане. У слѣдству тога Оруркъ узме къ Делиграду, отъ стране Ниша онай край да брани; а остала Србска войска отиѣе на Босну и Албанію гди е до дубоке есени Турке была и свуда ии разбияла. Графъ Оруркъ, кога е споменъ дубоко у срдцама сви Срба заостао, съ благословомъ браѣе свое врати се изъ Делиграда у малу Влашку на зымницу, узъ путь отме отъ Турака Гургусовацъ, и преда га Србима, место важно, точка сообщтєня измеѣу Видива и Ниша. Тако проѣе год. 1810. побѣдоносна, и за претрильне бѣде прошлога года., утѣшительна.

Године 1811. отвори графъ Каменскіи са предложєніємъ вожду и совѣту за митрополита Леон-

тія. У име цара Александра, главнокомандуюћи пригласава Србе, да Леонтія у отечество приме, обећа имъ далъ испунити све желъ, кое су му преко депутираца свои сообштили, именно да ће послати еданъ полкъ войске коя ће у Београду стояти. „Поредъ тога явля имъ да ће еданъ дипломатъ быти посланъ съ полкомъ у Београдъ, и тымъ царское покровителство да ће усовершенствовати благостояніе Сербіе.“ *)

Народъ Србски немогући за Леонтія испунити желю императора, коя после толики противраженія у число неприлика спада, науми о томе ћути, не были га како у прикрилю молчанія облакъ тай мимоишао. Но месеца фебруариа 1811. год. приспѣ Неишлотскіи полкъ у Београдъ, Леонтіе митрополитъ и онай дипломатъ кои е быо Недоба.

Предъ русску войску кою су отъ границе Србске, Србски чиновницы пратили, а жители Србски свуда са свакимъ изобиліемъ и одушевленіемъ дочекали, изишао е самъ врховный вождъ Србскіи, на два часа отъ Београда. Све духовенство дочекало е православне вояке съ литіями и тако у шънію и молитви ступили су єдновѣрни племеницы у Београдъ. Радость е велика была у граду, кою су само два лица Леонтіе и Недоба натрунили.

Нужди политической разуманъ покорава се;

*) Сербіе пакипер. стр. 54.

тако и Срби немогући кудъ камо, установе неки видъ конституціе свакомъ главномъ чиновнику назначе место и границу дужности кое Миленка и Добринца на незадовольство узбуди, збогъ тога што є Младену Миловановићу најстаріе мѣсто у совѣту. Томъ приликомъ и митрополиту Београдскомъ место пребиваня отреде у Крагуевцу, и тако є Леонтіе коме є главна епархія припадала имао у Крагуевцу седити.

При свемъ томъ незадовольство међу Недобомъ и Србскимъ правителствомъ остало є при старомъ. Сплетке Леонтія и тайни нѣгови съ Недобомъ договори ишли су своимъ путемъ. Слѣдство тога наравно є: у народу неспоразумѣніе, кодъ покровителя неповѣреніе.

Но на бойномъ полю, є ли што год. 1811. дѣлано? Кутузовъ є заменіо умершегъ графа Каменскогъ у Влашкой, већа часть Русске войске отишла є у Польску противу Француза, и само є іоштъ 30 тысућа Русса у Влашкой остало отъ Црногъ Мора до Видина. Съ Србима држао є графъ Оруркъ сообщтеніе у Неготину, Кутузовъ пакъ подъ Русчукомъ побіе великогъ везира, порта заште примиріе, и ступи съ Руссима у преговоре мира.

Томъ приликомъ у Новембру месецу 1811. Срби оправе посланике самоме цару у Петроградъ, съ прошеніемъ: да не бѣду оставлѣни. Царъ Александръ дарує Србскомъ вожду орденъ св. Анне

првогъ степена, членовима совѣта, исти орденъ второстепенны, *) и по извѣстію сръбскіи посланика, обећа: „да Србе неће оставити безъ покровительства, нити съ турцыма мира учинити пређе него ли капія призна независимость Србіе. **)

Прође цело пролеће и половина лета год. 1812. у неизвѣстнымъ преговорима међу портомъ и Руссіомъ, коя е силну войску била сабрала, но противъ Наполеона, овај е имао премноге союзнике а Руссія е сама стаяла. Французи у Илирији нису изоставили понуде Црногорцыма и Србима шилати, да се съ њима союзе, и тако основъ нове државе онымъ правителствомъ укрѣпи кога е све начало и конацъ; порушеніе старовремени порабощенія народа, и воскресеніе свакомъ свое свободе. Но и овомъ приликомъ волели су Срби, не ласки восточной, не ласки западной но духу православія слѣдовати. Адмиралъ Чичаговъ кои е у Молдавији и Влашкѣй Кутузова замѣнио ступи са Црногорскимъ владикомъ и вождомъ Србскимъ у договоре, како сви противу сви непријателя Руссіе да дѣй-

*) Не прошло полдруги мѣсець отъ тогъ дародаваня, а митрополитъ Леонтије яви вожду и совѣту Србскомъ, да е и оиъ приміо преко Недобе царску милость орденъ св. Анне првогъ степ. Србскимъ посланицыма было е отъ знатны особа у Петрограду наусаће, ништа противъ Недобе неговорити.

**) Србіе пакиц. 62.

ствую; чега и Срби и Црногорцы приме се као светогъ вѣре залога.

У томъ положенію ствари Турцы учине миръ съ Руссима, уступивши имъ Бессарабію и часть Молдавіе, за тимъ адмиралъ Чичаговъ заповѣдь добие са свомъ силомъ изъ Молдавіе и Влашке у польску ступати; а вожду и народу сръбскомъ огласи Недоба, осмый пунктъ истога трактата: да Срби све градове, и воене утвари турцыма предати, пограничне шанчеве уравни, и себе у совершенно поданство порти предати имаю.

Ово су укратко доживили они исти Срби, кои су мало пре чакъ у польску на помоћ Руссіе ићи спремали се, кои су у црквама даню ноћу Богу молили се, бдѣнія држали за ослобоженъ Руссіе Богу и побѣду оружія нѣногъ надъ сви неприятельи. Жаръ пламенне любви, и онда кадъ ништа непомаже, човечество уважавати учи као найдостойніи свогъ позива избитакъ, нити икадъ допушта у цѣну свои интереса крвь браће ставити, битіе нѣино и будућность. Чудно! да су Србы при томъ искуству знали не толико што су по себѣ оставлѣни, но што су отъ Русскогъ тѣла отцѣплѣни; а све то приписивали съ Недоби, кою свое правителство о станю ствари ^{въ} ^{Влашке} ^{на} ^{Бессарабіи} ^и ^{часті} ^{Молдавіи} ^и ^{Влашкѣ} ^у ^{Польску} ^{стани} ^и ^{духовна} ^у ^{Сербіи} ^{неверно} ^{извѣштавао.}

Усредъ тога очаянія Срби отправе посланике свое къ адмиралу Чичагову у Влашку, да би овај

какву годъ помоѣ нѣма оставіо. Благонадеждне речи за будућность пуне соболѣзнованія о свему што се нѣ предвидило а сбыло се, были су савъ цѣлительны мелемъ за позлеѣена Србска срдца, коя су вѣчну благодарность завѣтовала „за благодарну любовь оногъ великогъ мужа.“ *)

Кадъ е Русска войска изъ Влашке удалила се, остали су на чисто Срби и Турци. Срби нису се смели пустити у извершеніе Русскогъ уговора. За десетъ година ратовати противъ Турчина, нѣгова предложенія увекъ отбіяти, и кадъ су шанцеви крвлю и главама турскимъ засули се, све крепости и све защите Турцима предати, а едину свою подпору, у нѣовомъ милосердію тражити, нѣчовеческогъ разума но забвенія о себи и своимъ. Кадъ бы и сама порта искренно мислила гонителъ свое милостиньомъ прекрилити она е далеко, и слаба, она бы своіой жельи предѣле ширила, но никакве Турцима положила.

Садъ Срби пошлю депутацію у Цариградъ, да што пре нису хотели у великой мери, съ правомъ пріимати, садъ у маньой, и по милости просе. Предложе порти да отъ Сербіе узимлѣ отсекомъ блага сваке године колико хоѣе, само да у сви градови небуду живити Турцы; или ако то неможе, оно баръ часть граѣанскогъ правленія да

*) Серб. и. и. стр. 71.

Србима. Порта садъ ладнокрвно све одбіе; іоштъ яве Турцы и те да су намерни и све ситно оружіе отъ рае покушти и велику войску у землю послати. Ово е довольно было да Србе до крайне обране узбуди,... Срби огласе „свештену войну.“

Я немамъ речи за описъ овогъ позорія. Примите читательи слова очевидца и найбезпристрастнїегъ извѣстителя; ово су нѣгове рѣчи:

„Мы смо тако добро себе уредили были, и народню свещену войну са свакимъ потребнымъ стварима приправили, и наше све внутренѣ градове и пограничне шанцове утврдили, да имаюћи добра мѣста положенія за насъ, оно лѣто могли смо свакой сили отпоръ дати. Наши су погранични градови и шанцови главни были, починяюћи отъ стране Влашке и цесарске границе; градъ Кладово на Дунаву, Неготинъ градъ одъ стране Видина къ Булгаріи; по рѣцы Тимоку (негдашньої границы Србской до Булгаріе) шанацъ главни Гургусовацъ; далѣ Баня, и Делиградъ къ Нишу; отъ Делиграда къ Новомъ Пазару непреходиме горе, и у нѣима на неки мести потребны не велики шанцеви, и амо градъ Карановацъ; къ страни Албаніе и Ерцеговине, Златибаръ; противъ Босне, по рѣцы Дрини, Лозница и Лѣшница, до града Шабца на рѣцы Савы, границы Нѣмачкой, грѣ Београдъ на Савы и Дунаву; Смедерево градъ на Дунаву; островъ Порече, главный Шанацъ; Текіе на Дунаву, противъ

Адакале града. Ово су све градови и шанцови, кои окружаваю насъ отъ Турске и Нѣмачке стране. Градови внутреньи и шанцови главній: У граду Я-години шанаць главный, у Бупріи, у Варварину, Крушевцу, Чачку, Валѣву, и градъ Ужице. — Ова сва мѣста погранична и внутреня съ потребнымъ войнымъ стварима была су напунѣна, да бы то-лько година была могла отъ непріятеля бранити се, и отъ свію овые мѣста непріятеля неможе съ приступомъ шесту часть освоити, кромѣ велику войску имати, и она у обсади држати. Овакимъ начиномъ были смо се уредили и основали, да онога годишта 1813. отъ Турака могли смо себе избавити, и послѣ Турке понудити, да намъ даду миръ, кои бы насъ отъ жертве могао спасти. Ме-ђутымъ надали смо се промѣнамъ обстоятелства Европейскіе, и успѣху оружія Русскогъ и нѣиовие союзника, кои су обратили оружіе противу Француза! будући и борба наша съ Турцыма участво-вала е у единомислію Европе. Зашто да Капіа Тур-ска оно цело лѣто до дубоке есени ніе имала дѣло съ нама, намѣрена е была ступити непремѣнно у помоћъ Наполеону (коега еданъ чиновникъ графъ Таксъ находіо се е на тай конаць при великомъ везиру у войсцы) ударити на сусѣдне державе. Къ тому успѣли союзницы подъ Липскимъ разбити Наполена, и зима приближила се, и тако капіа от-

томанска ніе више осмѣлила се быти пріятелѣмъ Французима у оно време.

Ни єднога отъ означенные мѣста, погранични градова и шанаца, ніесмо мы могли изоставити. Зашто Неготинъ неіобѣдимое мѣсто, то є обрана одъ стране Дунава и Видина, докле имамо Неготинъ у руку, турска сила неможе проћи къ Кладову и Поречу острову, и съ помоћію планина Поречкіе, у внутрєность Сербіе. Имаюћи Гургусовацъ твердиню на Тимоку међу Видиномъ и Нишомъ сообщєніе затвора неіриятелско. Имаюћи Баню шанацъ и Делиградъ, съ помоћію планина неіриятель не може никако са свомъ силомъ урвати се у наше груди, и ударити на шанцове стоеће за Делиградомъ на рѣцы Моравы, Бупрію шанацъ, Варваринъ, Крушевацъ, и Ягодину. Пређе него ли бы неіриятель могао имати неіобѣдимый Делиградъ у своє руке, не може досаждавати поменутимъ шанцевима, дакле ни поменутые шанцева небы имао у своимъ рукама. У внутрєность нашу преко Мораве, и у планине стоеће за Моравомъ ніе му могуће осмѣлити се ступити; зашто су на толико мѣста богази и бусіе, и съ мало войника велику войску могуће є дочекати и разбити. Отъ Делиграда до Новогъ Пазара, града къ Албаніи, саме планине насъ защищаваю, да никаква неіриятельска велика войска не може у внутрєность нашу пробити се. Отъ стране Херцеговине шанацъ на Златибору, и

за нѣмъ лежекій градъ непобѣдимый Ужице; ово е обрана и ключъ отъ стране Ерцеговине. Отъ стране Босне рѣка Дрина много помаже: шанцови Лозница и Лѣшница: пређе него ли неприятель о-свои ова два шанца, не може доћи до Шабца гра-га, и непреходиме планине Китога; и за освоити ова два шанца, валя да изгуби неприятель много времена, и ако би ихъ и освоио, остае му у пер-сима нѣговой войсцы градъ Шабацъ, и бусіе по Китогу планини. Ова мѣста непобѣдима су; а пређе него ли та има неприятель у своіемъ рукама, онъ никада у внутреность нашу увалити се съ вой-скомъ отъ стране Босне не може. Ево на ове смо се мы ослонили градове старе, што су наши пра-отцы построили, и на шанцове, кое смо мы на нуждны мѣсты прибавили; на само естество, кое насъ горама и рѣкама укрѣпило; а найвише на храбре прси десетогодишњи непобедими ратобора и витезова сербски. Све, што е потребно у сва-комъ виду къ обрани едне мале державе, то смо мы имали.

Неприятельске войске противъ насъ у све было е до 120 тысяща, и на три мѣста главна ударили су отъ Видина на Неготинъ, отъ Ниша на Бавю и Делиградъ, отъ Босне на Лозницу и Лѣшницу. А мы смо имали войске наше на све мѣсты преко 50 тысяща у све.

Цело мѣсто до есени на сви страна держали

смо се храбро; и ніе могао непріятель освоити до дубоке есени, кромѣ два шанца отъ стране Босне, и два града отъ стране Видина, лежеће къ Дунаву. Неготинъ изгубили смо зато, што намъ храбрый войвода Велько, заповѣдникъ онога края и войске погинуо е, и многіи другіи чиновници изгинули и изранили се; тако войска наша по смерти храброга Велька, остави онай градъ у непріятельске руке. Непріятель после завлада Кладовомъ по причини, што су по вышой части били Власи на обрану Кладова; будући онай край савъ е обитанъ отъ Влаха. Тако Турска войска, преко острова Пореча, до дубоке есени, едва успѣ на ушће Мораве (у Дунавъ), и у Пожаревцу на Петки у Таборъ ставити се; къ тому часть войске непріятельске, отъ Делиграда низъ Мораву, дође и соедини се у Пожаревцу съ войскомъ отъ стране Видина. Но такођеръ и нашъ главный заповѣдникъ войске отъ Делиграда поспѣо е съ войскомъ противъ непріятельске, на устће Мораве къ Дунаву; и сва потребна мѣстоположенія, и Богази на Морави кодъ Дунава, у нашіемъ была су рукама, а число войника нашіе, кои су были у Гургусовцу и Баньи, дошли су на помоћ Делиграду. За узрокъ паденія Неготина и Кладова, ніе намъ потребно было више держати оныя мѣста, по тому што планине поречке одъ Дунава до Делиграда у нашими рукама, непріятелю за леѣима остале су. Такођеръ

отъ стране Босне, цело лето до у есени, непріятель ніе успѣо више освоити, кромѣ два шанца, Лѣшницу и Лозницу; и то, у есень нама е користниє было Китогъ планину и Шабацъ подъ воєну ногу узети, за болѣ изъ внутрености Китога турску силу изнуравати и поражавати. Веѣь и она войска непріятельска отъ Босне была е почела слабити, и Турцы Бошняцы изъ войске сваки данъ безъ дозволенія своіє паша бѣжати, за своему племену зимницу преправляти. Овде нетреба заборавити похвалити оне войска нашіє противо Босне, и свію чиновника и предводителя; а особито протопресвитера Матіа Ненадовића, духовно лице, а весма валяно за расположити и уредити къ бою войску; такођеръ и храброгъ войводу Милоша Обреновића, и Петра Николаевића молера. Делиградъ и у 1809. году претрпіо е обсаду одъ непріятеля, бомбе и лубарде; преко 40 тысућа войске было е, и съ приступомъ никако ніесу га могли освнити; найпослѣ съ подкопима изъ подъ землѣ, до ендека Делиградскіє Турцы су доходили, и ништа ніесу му могли учинити, нити преплашити оне две тысуће войника, кои су были на обрани Делиграда. Тако исто бѣ и сада овогъ лѣта о нашемъ паденію. Делиградъ были су непріятельи окружили, и цело пролеће и лето до дубоке есени ніесу га могли пре добити. После бѣгства іоштъ нашега вожда Делиградъ се шесть неделя дана

држао, и кадъ су се увѣрили за бѣгство нѣгово наша браћа, оно до 3 тисуће войске, што е било унутра, онда ударе на юришъ и крозъ непріятельску войску себи путъ своимъ оружіемъ отворе и избаве се. Делиградъ держећи се быо е обрана груди и тербуха нашега тѣла, и наше внутренисти. Раме нашега тѣла, отъ Делиграда до Новогъ Пазара къ Албаніи, то су непреходиме планине намъ защищавале; такођеръ и плеће нашега тѣла отъ стране Ерцеговине, шанацъ Златиборъ и градъ Ужице бранили су; а отъ стране Нѣмачке отъ Пожаревца по Дунаву и Сави до Шабца, имали смо леђа слободна. Само една и друга войска непріятельска, по Дунаву къ страны Неготина, и по Дрини отъ Босне, едва су успѣле цело пролеће и лѣто до у есень, на бокове нашега тѣла учинити. Но ми имаюћи Поречке планине, и плећа войске непріятельске стоѣће на Морави кодъ Дунава, у нашимъ рукама, и напротивъ нѣихъ нашу войску; а сувише имаюћи назадъ Делиграда све градове и шанцове внутренѣ, Крушевацъ, Ђупрїю, Варваринъ, Ягодину; а отъ стране Ерцеговине и Босне шанацъ Златиборъ и градъ Ужице, Китогъ планину, и градъ Шабацъ на Савы: тако цело тѣло наше имали смо у руку, кромъ выше означеніе бокова. И по тому нѣсмо могли ништа бояти се оногъ лѣта отъ непріятели; есень кишовита приспѣла была, и зыма ледовита приближивала се; по нему

турской войсци подъ открытымъ небомъ на чистомъ полю и студенымъ горамъ, ако бы су намѣрени были непріятельи међу нама у зиму продолжавати битке, ту бы имъ свиємъ и гробъ међу нама было на вѣчно. Къ таковой обрани, и искупленію себи свободе кровію своіомъ, сви единодушно кипляху, и народъ и войске; — а како узнадаше, да намъ вождъ съ Недобомъ (21. септ. 1813.) пребѣгао бѣ на Нѣмачку страну: тако све се преплаши и къ совершеномъ окрену се бѣгству. Више стъ 100 топова походные, кромѣ лежеѣіе великіе топова по градовима и шанцовима выше одъ 600; такођеръ рану войничку, прахъ и олово, све градове и шанцове, оставише безъ боя непріятелю у руке, и войска се разбѣжа. По бѣгству нашего вожда и наше войске, непріятельска войска, коя е преко Мораве прешла была къ Смедереву, и предкрилица непріятельске оне войске, едва е осмѣлила се четвртый данъ у Бѣоградъ доѣи; и тако е три дни Бѣоградъ стаяо пустъ! — Сва турска войска чудила се е и дивила бѣгству нашего вожда; а везиръ и паше писали су релацию своему цару, да се ніесу надали у дубокой есени Београдомъ завладати. Но поразумители турски, кои су међу нама живили у Бѣограду, дали су средство турцима, Београдомъ и безъ боя завладати, кои іоштъ никадъ ніе безъ боя узимать ни одъ кога. И у новинама Бечкіемъ, вѣсти изъ Ца-

риграда, после паденія нашего онога года, тако су являле. *)

По бѣгству Караѣорѣа было в истина србски сынова кои бы мѣсто вожда могли заступити были, но по изненадномъ бѣгству владара свога и представника русскогъ народъ се смео, и ніе умѣо повѣрити се више вигоме.

Чудно ово бѣгство негда храброгъ и неустрашимогъ мужа, и паденіе народа овимъ речма обяснява далѣ очевидацъ.

„Имао в нашъ вождъ Еникіа Димитріевиѣа за секретара своего, коемуе више вѣровао и любіога, неголи свіехъ насъ. Овий Ениѣив у дѣтинству учіо в кнѣигу кодъ Леонтіа митрополита, и за діакона было рукоположенъ отъ нѣга. Мы познавалисмо, да онъ Леонтію пріятелюе и подержава га; но ніе мо никадъ нашему вожду смѣли наспоменути за нѣгова любимца Ениѣиа, зашто нашъ в животъ у нѣговіемъ рукама стаяо, и онъ в серцемъ нашего вожда владао. Леонтіе митрополитъ у Крагуевцу пребывао в, 6 сахати далеко отъ Стругара, села Еникіева и дома; онъ в ту често доходіо, а найвише по ноѣи и тайно, и у днєвы было бы у нѣговомъ дому скривенъ, докъ бы свое договорє свршили. Преѣе него што смо се у битке упустили предъ паденіемъ нашимъ, Недобы дошла

*) Србіє пак. пор. стр. . .

е была изъ Влашке дѣвойка, заручница отъ неко-
 лико годища, съ коіомъ се е онъ вѣнчао, онога
 годища нашего паденія, кодъ насъ, и нашъ вождъ
 кумовао му е и свѣдочіо нѣгову бракосочетанію. А
 кодъ насъ е кумство велики залогъ пріятельства
 и довѣренности, кой торжествуе међу нама. Леон-
 тіе обсѣніо е Еникіа; а Недоба како кумъ, нашего
 вожда; и тако ове двіе зміе успѣле су пустити
 свой коренъ отровный у сердце главара нашего.
 Выше никада ніесмо могли вожда нашего наћи
 у первоме духу неустрашимости, ни нѣговіе пре-
 четніе разговора, нѣговіе намѣренія, нѣгове рѣши-
 телности, и пламена за дѣла народня; а све една
 са Недобомъ у преписки и разговору. Совѣту на-
 роднѣмъ ништа ніе выше онъ являо по пређашнѣму
 обичаю; и у исто време брађу учене люде запо-
 ведіо удалити одъ дѣла народня. У руке свое об-
 держао власть, кога му драго и найзнатніега чи-
 новника могао е смерти предати, безъ икому зато
 отвѣтъ дати! И по откритію бивши противъ не-
 пріятелъ, нашъ вождъ, по пређашнѣму обичнове-
 нію своему, ніе се по войскамъ находіо, него у
 своему селу Тополи, гдѣ међу тымъ и болестъ за
 неко време случила му се е; а на све мѣсто Ени-
 кіа секретара у войску пошилао е! Ево сада дѣла
 митрополита и вагре, што е у народъ посѣявао,
 како смо се съ непріятелѣмъ у бытке пустили. Леонтіе
 митр. како се е нашъ вождъ разболео, внушио е народу,
 да е умрео вождъ. Леонтіе у народъ чиніо е разгласити

изподъ завѣси, да светога краля кивотъ шкрипи, и то да е знакъ, да оне године Србіа мора пропасти. Леонтиѣ исподъ завѣси народъ старао се е увѣрити, да Турци неће народу никаква зла чинити, него неколико само старешина истребити; и за чіе господство народъ да гине, и за кога? Леонтиѣ изъ турске стране у само оно време, пређе него ће битке отворити се, писма е отъ везира изъ Ниша приміо, и писмоносительъ двоицу неколико дана скривене держао, и опетъ опреміо у Нишъ къ везыру. Леонтиѣ како е дошао у Бѣоградъ изъ Крагуевца, одма старао се е изподъ завѣсе терговце узбунити, да ишту дозволеніе отъ правительства, свое еспапе пренети у Немачку страну и себе обезопасити. Леонтиѣ и Недоба, кадъ су видели да не могу ни учемъ народа побунити, старали су се вожда пригласити као тайно, да све ствари драгоцѣне изъ Тополе пренесе у Бѣоградъ, пакъ исподъ завѣсе дали знати у народъ за вождово намѣреніе, да се народъ побуни; а вожда су опетъ плашили съ бунѣнѣмъ народа. Леонтиѣ и у цркви Београдской при окончанію Божественне літургіе, када су деца пояла: „Спаси Господи и помилуй,“ ніе могао задержати своего яда у устыма, него явно е говоріо „да ће Господъ спасти онога, ко има лађу, да се у Нѣмачку преко Дунава превести може.“ Леонтиѣ чрезъ добошъ явіо е у Бѣограду, да е онъ лађу едну купіо, за превозити народъ у Нѣ-

мачку страну; и да е онъ Русскій кавалѣръ, да се не бой никога. За то су вожду правителству-
 ющій явили, а вождъ на то замолчао! Леонтиѣ митрополитъ число войске стоеѣе у Београду упла-
 шіо е, да оставе градъ, и да у села къ своимъ
 домовима побѣгну; истии войници казивали су митрополитове рѣчи: „За кога да гину, и да чуваю градъ, а свою децу и жене да допуштаю турцыма робити?“ Ове све ствари и буне Леонтиѣ разсея-
 вао е, када успѣшно на свыма пунктови Турке наши отражаваху. И по тому наше войске главный за-
 повѣдникъ, стоеій на ушѣу Мораве кодъ Дунава, узнавши за митрополитово прибитіе у Београдъ, за повседневне и ноѣне нѣгове съ Недобомъ до-
 говоре, и паленѣ и жаренѣ буне у Београду; по-
 зове митрополита, да доѣе у войску къ нѣму, само за отдалитига отъ Недобе. Леонтиѣ на онай по-
 зывѣ быо се е узмуѣіо као ѣаво у мало воде; но у то време доѣе вождъ у Београдъ, и Леонтиѣ отпра-
 ви се съ нѣимъ у еднимъ колѣма у таборъ войске наше кодъ Мораве. Тамо неко време про-
 баве; а кудъ су годъ проходили, митрополитъ, гдѣ вождъ ніе могао чути, народу говоріо е, да бѣжи куда ко зна. Такоѣеръ кадъ су войску нашу и предкрылнице наше облазили, при отходу пришацѣ митрополитъ у ухо войводи Вули Иличу, да како Турцы преко Мораве преѣу, да онъ свое топове, прахъ и олово у воду потопа, и да бѣжи куда ко

зна. Вождъ врати се къ Београду съ митрополитомъ; а турске на неки мести прокраду се чете, пређу преко Мораве, и попушкаю се съ нашими стражама. Войвода Вуле одма онако учини, како му Леонтиѣ бѣше пришаптао будъто отъ стране вожда, и после каже своему началнику, мыслећи, да е вождъ и нѣму такову заповѣсть оставіо. Главный началникъ тай видећи явно, што е похити къ Београду одма, да се съ вождомъ договори за издаю митрополитову, колико ће войске у Београдъ послати, како ће неприятельске плећи у нашимъ рукама остати. Истина колико е годъ было градова и шанаца у насъ, сви су были напунѣни праха и олова, и осталіе потребніе военіе стваріи за много година да се бране; и изъ Београда послано е было, а и све войске наше имале су воену потребу са собомъ оно годиште задоста. Само у Београду было е остало найманѣ праха и олова, што на границы Нѣмачкой вавѣкъ имали смо средство набавити потребу за Београдъ; а войска, коя бы была дошла бранити Београдъ, и она бы донесла свою воену потребу са собомъ. Зато смо оне дальне пограничне шанцове и градове, съ военымъ стварима были накупили, ерѣ на случай не бы намъ было могуће нѣима помоћи га. Главни началникъ войске отъ Мораве доспѣ около подне у Београдъ 21. септ. 1813. али више незастане ни вожда, ни Леонтиа, ни колежскогъ совѣтника

Недобе. Они, како су се извѣстили, да су неке чете турске преко Мораве прешле, тако су едва дочекали вожда уплашити и превести съ фамиліомъ и Еникіемъ секретаромъ; у лађу лѣзли, и у Земунъ преправили се у саму зору тога дана, када е почело освѣтати. Леонтіе при самомъ бѣгству успѣо е разаслати извѣстіе войскамъ, и по народу, за бѣгство вождово, боећи се, да после нѣихова бѣгства кои начальникъ войске наше не бы ползовао се магновеніемъ онымъ, за устроити се између себе, и народъ у слободи, безъ вожда наново у редъ ставити, свое градове и шанцове бранити, и непріятеля отечество обдержати. На истый начинъ Недоба, на три дана пређе бѣгства нѣихова, публичное викао, и даже предсѣдателю магистрата Београдскогъ г. Николи Делигеоргіевићу явно и у очи говорио е „да за кога народъ да гине? за господство тры четири човека! да е Сербіа призната као собственность Турска, и да самъ царъ Александеръ хоће, да Турцы заповѣдаю и владаю Сербіомъ.“ Ево овако, што 1809. године, када су Турцы до истога мѣста, гдѣ и сада, доходили до Мораве; Леонтіе и Недоба бѣжећи како садъ, што онда ніесу могли успѣти, то сада, знаюћи ако вождъ остане међу нама, да ћемо мы свакой інтриги, издай, и силы непріятелской преодолѣти, како и пређе — успѣли су вожда обсеѣнити, преварити, и између насъ украстига и превести; а насъ све у

землю подъ гробну даску закопати: и блаженъ о-
най, кои не быо свидѣтель погибели свое браће!..... *)

Караѳорѣе када е землю оставіо, таки се е
горко покајао. Но све е было всеуе. Докъ е у Ка-
рантину Земунскомъ быо, хотѣо е о свомъ трошку
курира цару Александру у Теплицъ главный по-
стой Русскій отправить, но Недоба не согласіо се
да други поѣе до цара кромѣ Леонтіа митрополита
и Ениѣіа секретара; — а кадъ време Карантина
изыѣе, забранѣно буде Караѳорѣу и свой свити за
границу иѣи.

По краткомъ времену вождъ Србскіи отпра-
влѣнъ буде са чиновницама своима у Руссію, и
смести се у Хотину у Бессарабіи.

*) Серб. п. п. стр. 84.

У КЊИЖАРИ

Драгутина Хинца

У Новоме Саду може се добити :

Анте Кузманића посланица далматинцима. У Сплету
1861. 42 стр. — 40 новч.

Београдац Јов. Црква и држава на 8-ни 45 стр.
У Новом Саду 1861. — 40 новч.

Бисер и драго камење. Друго издање на малој
8-ни 96 стр. У Новом Саду 1861. — 20 новч.

Богослужни начин много користан за слушати св.
мису. У Сплету 1851. — 36 новч.

Димитријевић Спирос Которанин. Полтава, две брата
разбојника и Цигани. На 8-ни 83 стр.
У Загребу 1860. — 70 новч.

„ Вилем Тел, игроказ у пет чинах. На
3-ни 56 стр. у Загребу 1860. 1 ф. 10 нов.

Бурић Д. Радња начела Наполеонова у Београду.
У Београду 1860. — 36 новч.

Драгашевић Ј. Песме. На малој 8-ни 144 стр. У
Земуну 1861. — 70 новч.

Erlebnisse, die, eines k. k. Officiers im oestereichisch-
serbischen Armee-Corps in den Jahren 1848—1849. Gr.
8. 208 Seiten und 2 lithographirten Situations Plänen.
Semlin 1861. 2 fl.

Етингер Ј. Сриемско-славонско-хрватске дивје жи-
вотиње звери и птице. На 8-ни 263 стр.
У Земуну 1857. 1 ф. 60 новч.

Жирарден. С. М. Путници у Истоку из „Revue des
deux mondes“ од јануара и фебруара 1861. У Новом
Саду 1861. На 8-ни 70 стр. — 50 новч.

Историја србског устава. На 8-ни 119
стр. У Новом Саду 1861. — 80 новч.

- Иричевић М. Винац писамах мириса далматинског хрватског и словинскога. На 8-ни 91 стр. У Сплету 1861. — 60 новч.
- Јајчанин, Ф. С. Исповић Карстјан. У Сплету 1859. — 80 новч.
- Јовановић Ј. Источни бисер. На малој 8-ни 111 стр. У Новом Саду 1861 — 60 „
- „ Витез Јован. У Новом Саду 1861. — 60 „
- Јовановић П. О опредељењу човека. У Београду — 10 „
- Малетић. Паразит или вештима себе срећним учинити. Весело позориште по француском. На 8-ни 128 стр. У Новом Саду 1844. — 60 новч.
- Маринковић Вук. Јестествена повестница за младеж србску. На 8-ни 493 стр. У Београду 1851, з њедно са Атлазом 3 ф. 20 нов.
- П. П. Његош. Горски вијенац, историческо собитије. На вел. 8-ни. У Н. Саду 1860. 1 ф. 25 новч.
- Миљисављевић М. Смрт Данила Петровића Његоша првог кнеза црногорског. На 8-ни 15. стр. У Београду 1861. — 24 новч.
- „ Бој Руса и Черкеза на граду Гумбу или Паденије Шамилово у робство. На 8-ни 20 страна. У Београду 1861. — 24 новч.
- Мука господина нашега Исукрета и плач матере његове сложен. У Сплету — 40 новч.
- Начин за говорити свети Позарје блажене дивице Марие. Сплету 1956. — 30 новч.
- Новић Ј. Лазарица и догађаји за времена кнеза Лазара. II. умношено изданије. На 8-ни 145 стр. У Н. Саду 1860. 1 фор. —
- „ Хајдук Вељко, Васо Чарашић, Јанко Катић и Станоје Главаш. На 8-ни 145 стр. У Новом Саду 1860. 1 фор. —
- Панчић Ј. Др. Рибе у Србији. На 8-ни 170 стр. У Београду. 1 фор. 30

Пелик Силвија. Тома Морус. Драма у пет чинах.
На 8-ни 60 стр. У Загребу — 50 новч.

Поповић А. Лара лорда Бајрода. На малој
8-ни 72 стр. У Н. Саду 1860. — 40 „

„ Сто дана. Песме. На малој 8-ни
102 стр. У Н. Саду 1860. — 60 „

„ Србске народне вјесме. Са преводом чешким
а части пољскијем. На 8-ни 213 стр. У
Прагу 1852. — 60 новч.

„ Баур. Лорда Бајрона. На малој
8-ни 67 стр. У Н. Саду 1860. — 40 „

„ Венус и Адонис. Вилема Шекспира. На 8-ни
69 стр. У Бечу 1861. — 50 новч.

Претрес сврху првенства ааостола св
Петра. На 8-ни 36 стр. У Загребу 1850. — 30 „

Пут крижа исукрстова од двора пилатова. На малој
8-ни. У Сплету 1858. — 30 новч.

Радичевић Б. Вилхелм Тел. драматична игра. На
8-ни 188 стр. У Бечу 1847. — 50 новч.

Рајковић Ђ. Школа и живот. Чланци за младеж и
народ. На 8-ни 112 стр. У Н. Саду 1860 — 50 новч.

Рачки Фр. Др. Писмо Словенско. На
вел. 8-ни 144 стр. У Загребу 1861. 1 фор. —

Рељковић М. Сатир. Полаг другог издаја прира-
рађено те новим предговором. На 8-ни 174 стр.
У Осијеку 1857. — 70 новч.

Смрт Абдул-Мецида. Последњи дан турском
царству. Превод с француског. На великој 8-ни
31 стр. У Новом Саду 1861. — 20 „

Споменици србски од 1395—1423,
то јест писма писана од републике
дубровачке. У Београду 1858. 1 ф. 75 новч.

Стојков М. Начин лечидбе болести.
У Тријесту 1861. — 20 новч.

Страка Ј. Гроф Радечки ч. кр. фелдмаршал за
време његове 64-годишње службе. На 8-ни 151 стр.
У Новом Саду 1854. 1 фор. —

Фравклин Б. Пут к богатству или начин како се можемо обогатити. На 12-ни 48 стр. У Загребу 1843. — 21 новч.

Чоке. А. Прикључења у очи нове године. У Београду 1852. — 30 новч.

„ Описаније палестине. У Београду 1851. — 30 „

„ Миллионер. У Београду 1851. — 30 „

Ботић Л. Бједна Мара. Историчка приповјест из народног живота у Далмацији из друге половине шестнаестог вјека. На 8-ни 92 стр. У Загребу 1861. — 50 новч.

Вувадиновић Е. Обрана православија. На 8-ни 54 стр. У Н. Саду — 40 „

Горјановић Ј. Песме по псалмови Давидови. На мал. 8-ни 556 стр. У Н. Саду 1861. 1 ф. 50 новч.

Кратко упутство за србске народне учитеље. Друго поправљено издање. На 8-ви 136 стр. У Новом Саду — 60 новч.

Ненадовић Л. П. Дојчиновић Воин. Спјев у 6 песама. На 12-ни 84 стр. У Земуну 1861. — 60 новч.

Огњеслав Утјешеновић-Острожински. Недељко, народне вјесме јуначке. На 8-ни 181 стр. У Бечу. 1 ф. 25 нов.

Рачки Ф. Др. Одломци из државнога права хрватскога за народне династине. На 8-ни 162 стр. — 90 новч.

Говор Антуна Стојановића, саступника народа из жупаније вировитичке, трговишта Вировитице. На малој 8- и 20 страна. У Загребу 1861. — 10 „

Југославенске тежне. На 8-ви 28 стр. У Земуну 1861. — 50 „

Кампелик Кирил Др. Stav Rakouska a jeho budoucnost. На 8-ни 268 страна. У Кралови 1860. 1 ф. 50 новч.

Курелац Франц. Рецимо Коју. На
8-ни 160 стр. Карловац 1860. — 75 новч.

Павловић Стефан. Живот Александра
Великог цара Македонског од Квинта Курција
Руфа. 3-ћи део. На 8-ни 200 страна.
У Бечу 1861. 1 ф. —

Сочиненија Соломонова и Сирахова,
преведена Платоном Атанацковићем еписк.
бачким. На 8-ни 330 стр. У Бечу 1857. 1 ф. —

Споменак. Изворне песме од Светолика
Лазаревића. На малој 8-ни 88 стр. У Новом
Саду 1860. — 50 новч.

Špatny Franz. Немеско-ћески Slovník.
На мал ј 8-ни 106 стр. У Прагу 1861. — 60 „

Медаковић В. М. Живот и обичаи Црногораца. На
великој 8-ни. У Новом Саду 1860. 1 ф. 25 новч.

